

Úvod do volební geografie Slovinska ve druhé polovině 90. let

LADISLAV MRKLAS, PETR SOKOL

Na úvod je třeba zodpovědět několik základních otázek, které si mohou položit někteří čtenáři následujícího článku. Proč volební geografie v Politologickém časopisu? Proč právě volební geografie Slovinska?

Odpovědi jsou velmi jednoduché. Politická geografie patří mezi příbuzné obory politologie, a to zejména proto, že dodává významnou část informací o politických procesech a jejich prostorových aspektech a konotacích. Tím se politologický výzkum stává plastičtější a může více do hloubky zkoumat příčiny některých důležitých politických procesů. Volební geografie je pak všeobecně považována za nejrychleji se rozvíjející podobor politické geografie, subdisciplínu, která je velice blízká té části politologie, jež se zabývá problematikou politických stran, voleb a volebního chování.

Oba autoři se navíc volební geografii již delší dobu v různých formách věnují¹.

Slovinsko je jako předmět výzkumu zajímavé hned z několika důvodů:

1. Jde o zemi, jež je historicky a kulturně blízká českým zemím.
2. Slovinsko je tranzitivní zemí s nesmírně zajímavým a dynamicky se vyvíjejícím stranicko-politickým systémem, který se vedle dynamiky vyznačuje také poměrně slušnou stabilitou, což je v této části Evropy jev prozatím nepříliš obvyklý. To s sebou přináší také relativně vysokou míru prostorové stability volebních výsledků, která je žádoucí pro skutečně kvalitní volebně-geografický výzkum a analýzu.
3. Slovinsko také bude s největší pravděpodobností zanedlouho partnerem ČR v euroatlantických strukturách (NATO a Evropská unie), což je jistě důvod pro bližší poznání této země.
4. Slovinsku po právu patří jedno z předních míst mezi tranzitivními zeměmi střední a východní Evropy, což potvrzuje jak členství v první skupině asociovaných zemí EU, tak statistická data, hovořící o velmi slušných ekonomických výsledcích.
5. Poslední, v pořadí již čtvrté, parlamentní volby se zde konaly teprve před několika týdny, což jen zvyšuje aktuálnost tohoto výzkumu.

1. Poznámky o volební geografii²

Volební geografie bývá nejčastěji definována jako obor „studující geografické aspekty organizace, průběhu a výsledků voleb“³. Předmětem jejího studia jsou především tři základní problémy:

- a) prostorová diferenciací volebních výsledků a faktory podmiňující tuto diferenciaci (*geography of voting*),
- b) vliv geografických faktorů na hlasování (*geographical influences in voting*),

c) význam prostorové diferenciace volebních výsledků a volebních systémů na vytváření zastupitelských orgánů (*geography of representation, geography of power*).

1.1 Prostorová diferenciace volebních výsledků a faktory podmiňující tuto diferenciaci

První pokusy analyzovat příčiny prostorové diferenciace se objevily ve Francii již na počátku 20. století, kdy se A. Siegfried ve své studii „*Tableau politique de la France de l'Ouest*“ pokoušel srovnáním map zachycujících fyzickogeografickou a socio-ekonomickou diferenciaci sledovaného území s volebními výsledky odhalit jejich vzájemné souvislosti. Tento přístup byl sice později kritizován za přílišné zdůraznění jedinečnosti konkrétního území, nicméně po dlouhou dobu zůstával převažujícím přístupem tohoto typu volební geografie. Změnu přineslo až zavádění výkonných počítačů a rozvoj matematických metod v 50. a 60. letech. Společným rysem všech tehdejších prací bylo přesvědčení, že prostorová diferenciace ve volebních výsledcích je založena na prostorové variabilitě ve složení obyvatelstva. Faktory, které reprezentovaly složení obyvatelstva, byly zemi od země jiné. Zatímco u některých zemí šlo především o nerovnoměrné prostorové rozmístění sociálních vrstev (tříd), v politické orientaci jiných zemí hrály klíčovou úlohu otázky náboženského vyznání, národnosti či jazyka.

Důležitým mezníkem, který ovlivnil teoretické myšlení volební geografie, bylo vydání významné práce politologů S. M. Lipseta a S. Rokkana „*Cleavage Structures, Party Systems and Voters Alignment: Crossnational Perspectives*“ (1967)⁴, ve které autoři přišli s ucelenou koncepcí vývoje stranicko-politického systému a volebního chování v Evropě. Jde o známou koncepci štěpení (*cleavages*) – strukturních rozhraní, jež mají souvislost s vývojem politických postojů a stranicko-politickou identifikací voličů. Čtyři základní typy štěpení (dominantní vers. podřízená kultura, stát vers. církev, zemědělství vers. průmysl, dělníci vers. zaměstnavatelé) jsou podle této koncepce důsledkem národní resp. průmyslové revoluce. Existence resp. relevance konkrétních politických stran v konkrétním prostoru se pak podle Lipseta a Rokkana dá vysvětlit právě existencí příslušných dominantních štěpení. Vedle zmíněných štěpení byla dalšími politology později uznána celá řada dalších, která mohou hrát velmi důležitou úlohu při vysvětlování existujícího stranicko-politického systému i identifikace voličů s konkrétními politickými stranami. Sem patří především štěpení, která vznikla v průběhu 20. století v důsledku vzniku antidemokratických ideologií (štěpení podpora – opozice vůči režimu) a později v důsledku rozdílných zahraničně politických orientací (za studené války štěpení pro-sovětská vers. prozápadní orientace, později např. pro nebo proti evropský postoj). Konečně posledním zásadním štěpením je dle štěpení nazývané postmaterialistické, jehož nejdůležitějším institucionálním projevem byl vznik a vzestup stran ochránců životního prostředí (stran zelených). V pracích amerických a britských odborníků na volební geografii se pak vedle již definovaných prvků tohoto modelu prokázaly také souvislosti dalších diferencujících znaků s volebními preferencemi. Jednalo se především o rozdíl postojů zaměstnanců státního a soukromého sektoru či růst regionálně podmíněných odlišností ve volebním chování (tzv. „*regional cleavage*“)⁵. To vše nicméně neubírá Lipsetovu a Rokkanovu modelu na významu a elementárnosti. Dá se říci, že v této části volební geografie doposud nebylo definováno nic přesvědčivějšího než právě jejich model štěpení.

Specifickým a velmi atraktivním problémem volební geografie je prostorová diferenciace volebních výsledků a její stabilita v čase. Tento problém je zajímavý z hlediska krátko i dlouhodobého⁶.

1.2 Vliv geografických faktorů na hlasování

Předmětem zájmu této části volební geografie jsou faktory ovlivňující volební chování, které souvisejí s vnímáním prostoru voličem, socializací jedince v konkrétním prostorovém rámci a prostorově diferenciované působení politických stran. Na základě empirických výzkumů P. Taylor a R. Johnston⁷ definovali čtyři základní procesy, ve kterých hraje prostor roli při ovlivňování volebního chování:

- a) sousedský efekt (*friends and neighbours effect*), který spočívá ve faktu, že kandidát zpravidla dostává v lokalitě, ze které pochází, více hlasů než by se v této lokalitě dalo očekávat od kandidáta téže politické strany, ale jiného původu (tento efekt může nabývat také opačného znaménka)⁸,
- b) hlasování o sporném bodu (*issue voting*), které se vyskytuje v případě, že jeden problém má v daném území podstatně vyšší váhu než jiný⁹,
- c) efekt kampaně (*campaign effect*) odráží prostorově diferencovaný vliv lokální volební kampaně¹⁰,
- d) efekt nákazy (*contagion effect, neighbourhood effect*), tj. volební rozhodnutí ovlivněné názory a postoji lidí žijících v sousedství, zpravidla v pozitivním smyslu.

1.3 Význam prostorové diferenciace volebních výsledků a volebních systémů pro vytváření zastupitelských orgánů

Tento okruh problémů volební geografie souvisí především s problematikou volebních systémů a částečně také s problematikou právního rámce voleb. Základní otázkou přitom je, mají-li dva různé hlasy stejnou hodnotu při formování zastupitelského sboru. Z této premisy logicky vyplývají konkrétní problémy, kterými se tato část volební geografie zabývá. Jde zejména o vymezení volebních obvodů, které je zvláště aktuální v zemích s většinovým volebním systémem¹¹.

1.4 Náčrt obsahu stati

V první části bude podána stručná informace o vzniku a vývoji základních politických stran ve Slovinsku. Hlavním kritériem pro zařazení jednotlivých stran mezi základní přitom logicky bude jejich relevance, kterou budeme v souladu s G. Sartorim¹² podmiňovat jejich zastoupením v dolní komoře slovinského parlamentu – Státním shromážděním¹³, a existencí koaličního resp. vyděračského potenciálu. Dále zde bude představen volební systém, včetně změn, kterými v poslední době prošel.

Ve druhé části se budeme věnovat samotné volební geografii Slovinska ve druhé polovině 90. let, tj. zejména prostorové diferenciaci volebních výsledků v letech 1996 a 2000. Nejprve si představíme vítězné strany v jednotlivých regionech a dále varianty pořadí jednotlivých stran ve volebních krajích. Dále budou načrtnuty volebně-geografické portréty jednotlivých relevantních politických stran, přičemž důraz bude kladen na regiony s nadprůměrnou či podprůměrnou podporou¹⁴. Úspěšnost jednotlivých stran bude zkoumána také pomocí zjišťování tzv. území volební podpory.

Na závěr budou krátce shrnuty výsledky volebně-geografického výzkumu Slovinska.

2. Stručný popis slovinského stranického a volebního systému

2.1 Politické strany a stranický systém Slovinska

Následující část textu si nečiní nárok být vyčerpávajícím popisem slovinské stranické politiky, pouze se pokouší poskytnout základní orientaci v této oblasti a dokumentovat oprávněnost některých postupů použitých v té části textu, která se věnuje samotné volební geografii Slovinska.

Slovinský stranický systém se vyvinul podobně jako další systémy postkomunistických zemí ze střetu dříve monopolně vládnoucí komunistické strany – Svazu komunistů Slovinska a širokého protitotalitního hnutí. Funkci širokého demokratického *catchall* hnutí sehrála ve slovinském případě koalice šesti stran či jejich zárodků, která vystupovala pod názvem Demokratická opozice Slovinska (DEMOS).

DEMOS vytvořili Slovinští křesťanští demokraté (*Slovenski krščanski demokrati* – SKD), Slovinský rolnický svaz, který se později transformoval ve Slovinskou lidovou stranu (*Slovenska ljudska stranka* – SLS), Slovinský demokratický svaz, jehož většina po rozkolu založila Demokratickou stranu Slovinska (*Demokratska stranka Slovenije* – DSS), Slovinští zelení (*Zeleni Slovenije* – ZSS), Sociálnědemokratický svaz Slovinska – později přejmenovaný na Sociálně demokratickou stranu Slovinska (*Socialdemokratska stranka Slovenije* – SDSS) a Slovinská živnostenská strana (*Slovenska obrtniška stranka* – SOS).

DEMOS sice zvítězila v prvních svobodných volbách v dubnu 1990, ale nejsilnější samostatnou stranou zůstali bývalí komunisté vystupující pod názvem Strana demokratické obnovy (*Stranka demokratske prenove* – SDP). Na druhém místě navíc následovalo uskupení – které je bezesporu slovinskou raritou – Svaz socialistické mládeže Slovinska transformovaný v Liberálně demokratickou stranu (*Liberalno demokratska stranka* – LDS). V parlamentu ještě zasedli zástupci Socialistické strany Slovinska (*Socialistična stranka Slovenije* – SSS)¹⁵.

DEMOS vytvořil po vítězných volbách vládu – vedenou šéfem své nejsilnější složky – křesťanských demokratů – L. Peterlem, která Slovinsko dovedla k nezávislosti. Již během roku 1991 se začala rozpadat jednota DEMOS, ve které vykristalizovaly dva tábory: centristický, seskupený kolem demokratů a zelených, a pravicovější – vedený křesťanskými demokraty. Rozpory vyvrcholily pádem Peterleho vlády a vypsáním předčasných voleb.

V předčasných volbách zvítězili liberální demokraté J. Drnovška. LDS, která se profilovala jako liberální strana levého středu, uzavřela širokou koalici s křesťanskými demokraty, zelenými, sociálními demokraty a také Sjednocenou kandidátkou sociálních demokratů (*Združena lista socialnih demokratov* – ZLSD), jež byla zprvu koalici vedenou postkomunisty ze Strany demokratické obnovy. V opozici zůstali jen agrárníci lidovci, centrističtí demokraté a největší překvapení voleb Slovinská národní strana (*Slovenska nacionalna stranka* – SNS), která uspěla mimo jiné svými opatřeními proti uprchlíkům.

Během čtyřletého funkčního období nejprve vládu opustili sociální demokraté J. Janši, kteří před spoluprací s levicí přes svůj název vždy upřednostňovali nacionálně orientovanou a anti-komunistickou politiku, která je sblížovala spíše s pravicovými stranami. Zelení, demokraté i Socialistická strana Slovinska v březnu 1994 splynuli s LDS, která při té příležitosti změnila jméno na Liberální demokracii Slovinska (LDS+).

Zajímavá situace nastala po volbách v roce 1996. LDS sice zůstala nejsilnější formací, ale blok středoprací stran, které vytvořily neformální koalici Slovinské jaro, získal přesně

polovinu mandátů ve Státním shromáždění. Díky přeběhnutí jednoho ze svých poslanců však SKD, SLS a SDSS nedokázaly zabránit jmenování předsedy LDS J. Drnovška premiérem. Ten se poté pokusil sestavit vládu všech zbývajících stran, tj. LDS, postkomunistické ZLSD, parlamentního nováčka levicové Demokratické strany důchodců Slovinska (*Demokratska stranka uspokojencev Slovenije* – DeSUS) a nacionalistické SNS. Drnovšek však s novou vládou překvapivě nezískal důvěru většiny v parlamentu a musel opět sestavit vládu složenou ze zástupců obou politických bloků. Ve vládě tak zasedli zástupci LDS, lidovců a strany důchodců.

V průběhu vládnutí této široké koalice do cíle dospěla mnohaletá jednání o sloučení programově velmi blízkých stran – křesťanských demokratů a lidovců. Obě strany se sloučily na jaře 2000 pod krkolomným názvem SLS+SKD Slovinská lidová strana (*SLS+SKD Slovenska ljudska stranka*), aby následně nechaly padnout Drnovškovu vládu.

Premiérem byl po dlouhých průtazích v červnu zvolen člen SLS+SKD A. Bajuk, do jehož vlády vstoupila také Janšova SDSS. Tato jednota pravicového bloku však neměla dlouhého trvání, neboť došlo k roztržce v otázce zavedení dvoukolového většinového systému, o které se SDSS již dlouhou dobu pokoušela a pro které se vyslovili také slovinští voliči v referendu, které se konalo již v prosinci 1996¹⁶. Poslanci SLS+SKD však podpořili návrh změny ústavy, která potvrzovala systém poměrného zastoupení. Část politiků SLS+SKD v čele s premiérem Bajukem nicméně s touto novelou nesouhlasila, stranu opustila a následně založila novou stranu s názvem Nové Slovinsko – Křesťansko lidová strana (*Nova Slovenija – Krščansko ljudska stranka* – NSi). Pravicové strany po těchto událostech pochopitelně nevytvořily původně plánovanou Koalici Slovinsko, ale dohodly se na vypsání voleb o měsíc dříve.

Do volební kampaně před letošními volbami pak razantně vstoupila nová „neideologická“ Strana mladých Slovinska (*Stranka mladih Slovenije* – SMS), která po volbách rozšířila počet parlamentních subjektů na osm.

2.2 Základní charakteristika volebního systému

Volební systém samozřejmě patří mezi ty faktory, které významně ovlivňují volební geografii v každé zemi. Slovinský volební systém užívaný pro volby do Státního shromáždění lze označit za komplikovanější a je proto nutné jej v základních rysech představit.

Slovinská ústava z roku 1991 nestanovila detailně volební systém a ponechávala konkrétní úpravu na volební zákon, pro jehož přijetí ovšem požadovala dvouřetinovou většinu.¹⁷ Letos v létě ale bylo do Ústavy novelou včleněno ustanovení, které mluví o systému poměrného zastoupení se čtyřprocentní omezovací klausulí a zajištěním vlivu voličů na výběr konkrétních kandidátů.¹⁸ Ústavní novela tímto pouze s dílčími změnami potvrdila základní principy volebního zákona používaného ve Slovinsku od voleb v roce 1992. Zásadnější novinkou je zejména zavedení čtyřprocentní klausule.

Poslanci Státního shromáždění jsou tedy nyní voleni takto. Z devadesáti členů Státního shromáždění jsou dva mandáty vyhrazeny příslušníkům národnostních menšin. Jeden zástupce maďarské a jeden italské menšiny je volen v jednomandátových obvodech, které se skládají z oblastí osídlených příslušnou menšinou. Příslušníci italské menšiny volí v obcích Koper, Izola a Piran, Maďaři pak pouze v obcích Murska Sobota a Lendava. Oba poslanci jsou voleni jednokolovým většinovým systémem.

Zbýlých 88 poslanců je voleno již zmíněným personalizovaným systémem poměrného za-

stoupení. Slovinsko je pro volby do dolní komory parlamentu rozděleno na jedenáct volebních krajů (*volilna enota*) se zhruba stejným počtem obyvatel. Každý volební kraj se dále štěpí do jedenácti volebních obvodů (*volilni okraj*), které zahrnují přibližně stejný počet obyvatel.

Mapa 1 – Volební kraje (platné od roku 1992)

Politické strany sestavují maximálně jedenáctičlenné kandidátky pro jednotlivé volební kraje. Každý kandidát je navíc nominován do některého z jedenácti volebních obvodů, přičemž každý kandidát může kandidovat maximálně ve dvou volebních obvodech. Toto omezení neplatí pro nezávislé kandidáty, kteří mohou být nominováni skupinou občanů a kandidují ve všech volebních obvodech volebního kraje.

Volič dává ve svém volebním obvodu hlas pouze jednomu kandidátovi a jeho prostřednictvím příslušné politické straně. Pro určení výsledků jsou nejprve sečteny hlasy pro jednotlivé politické strany ve volebním kraji (součet hlasů pro její kandidáty v jednotlivých volebních obvodech). Součet se následně dělí tzv. Droopovou kvótou. Kolikrát součet obsahuje tuto kvótu, tolik je straně přiděleno tzv. přímých mandátů. V rámci volební strany mandát případně kandidátům s největším podílem hlasů v jeho volebním obvodu. Jednoduše řečeno, kandidáti jsou seřazeni podle procent hlasů, které získali v obvodě, kde kandidovali.

Tímto způsobem nejsou pochopitelně rozděleny všechny mandáty. Zbylé mandáty jsou děleny na celostátní úrovni pomocí d'Hondtovy metody volebního dělitele. Zatímco do letošních voleb se nerozdělené mandáty dělily na základě všech hlasů získaných stranou celostátně, od letošních voleb se tyto mandáty dělí pouze podle hlasů zbývajících po dělení mandátů ve volebních krajích. Mandáty jsou podle velikosti volebních zbytků přiděleny nejúspěšnějším kandidátům ve volebních krajích.

3. Volební geografie Slovinska

Následující část bude již věnována hlavnímu tématu tohoto článku, tedy hledání základních charakteristik volební mapy Slovinska ve druhé polovině 90. let.

3.1 Volební účast

Nejvyšší volební účast je ve Slovinsku tradičně ve volebním kraji Lublaň-centrum (viz tabulka 1), kde v posledních dvojích volbách účast dosáhla tři čtvrtin oprávněných voličů¹⁹. V těsném závěsu jsou volební kraje Kranj a Lublaň-Bežigrad, kde účast bezpečně přesahuje hranici 70%. Naopak nejnižší účast byla v krajích Maribor a Ptuj, kde dosahovala maximálně 65%. Geograficky vzato je účast nejvyšší v centrální části Slovinska a na severozápadě země, nejnižší pak na východě země.

Tabulka 1 – Volební účast dle krajů (v %)

Volební kraj	2000	1996
Kranj	74,6	72,2
Postojna	70,4	75,3
Lublaň-Centrum	75,0	76,8
Lublaň-Bežigrad	74,2	76,6
Celje	69,2	71,9
Novo Mesto	71,0	73,3
Maribor	63,1	64,8
Ptuj	64,2	65,1

Zdroj: Republiška volilna komisija Slovenije.

3.2 Vítězné voleb 1996 v krajích

Ve všech osmi volebních krajích v roce 1996 zvítězila LDS. Převaha, se kterou zvítězila, se však výrazně liší kraj od kraje. Rozdíl mezi jejím ziskem a ziskem v pořadí druhé strany se pohybuje mezi 1,3% (Maribor) a 10,0% (Novo Mesto). Druhé místo v rámci krajů získala v sedmi případech SLS, v jednom kraji pak SDSS (Lublaň-Bežigrad). Tytéž strany v opačném pořadí se podělily také o třetí místa v krajích: 7x SDSS, jednou SLS (Lublaň-Bežigrad).

Tabulka 2a – Výsledky voleb v roce 1996 (dle volebních krajů) /relevantní strany/

	Slovinsko	Kranj	Postojna	Lublaň – centrum	Lublaň – Bežigrad	Celje	Novo Mesto	Maribor	Ptuj
DeSUS	4,32 %	1,69 %	3,66 %	2,30 %	1,78 %	6,66 %	3,33 %	10,25 %	5,68 %
LDS	27,01 %	25,76 %	25,06 %	26,37 %	28,08 %	28,17 %	30,54 %	24,46 %	27,48 %
SLS	19,38 %	19,14 %	16,37 %	18,11 %	16,23 %	18,93 %	20,53 %	23,10 %	23,52 %
SNS	3,22 %	3,19 %	3,17 %	4,23 %	3,43 %	2,68 %	3,41 %	3,46 %	2,07 %
SKD	9,62 %	10,67 %	8,91 %	8,57 %	8,66 %	9,32 %	10,25 %	7,60 %	13,20 %
SDSS	16,13 %	18,96 %	13,68 %	16,57 %	19,72 %	18,00 %	13,47 %	14,24 %	13,51 %
ZLSD	9,03 %	8,76 %	13,07 %	11,11 %	10,86 %	6,51 %	9,23 %	7,00 %	5,21 %

Zdroj: Republiška volilna komisija Slovenije

Jak je patrné z části stati, která vypovídá o politických stranách, minimálně od doby voleb 1992 lze ve Slovinsku mluvit o existenci dvou programově blízkých bloků: první se zformoval kolem LDS, k níž se připojily ZLSD, DeSUS a SNS, druhý pak tvořily SLS, SDSS a SKD. První z bloků budeme – při vědomí všech nedostatků spojených s touto klasifikací – označovat jako blok levicový (levice), druhý jako blok pravicový (pravice). Existence těchto spojenectví (bloků) se projevila především při formování vlád ve volebních obdobích 1992–96 a 1996–2000, i když i zde se často projevovala značná míra pragmatičnosti relevantních stran²⁰. Síly obou bloků byly na celostátní úrovni velmi vyrovnané: blok pravicový získal 45,1%, blok levicový celkem 43,5% hlasů. Proto bude zajímavé podívat se, jak si oba bloky vedly v jednotlivých krajích (viz. tabulka 2b).

Levicový blok získal ve volbách v roce 1996 více hlasů než blok pravicový v krajích Lublaň-centrum, Novo Mesto, Maribor a Postojna. Nejtěsnější vítězství zaznamenal levicový blok v kraji Maribor (0,3%), naopak největší rozdíl byl v kraji Postojna (6,0%). Ve všech krajích – s výjimkou Kranje (39,4%) – získaly LDS, ZLSD, DeSUS a SNS dohromady více než 40% hlasů, ve čtyřech případech více než 45% hlasů (kraje v pořadí Lublaň-centrum, Novo Mesto, Maribor, Postojna). Absolutní většinu hlasů však strany levicového bloku neobdržely ani v jednom kraji.

Pravicový blok porazil strany levicového bloku v krajích Ptuj, Kranj, Celje a Lublaň-Bežigrad. Nejtěsnější rozdíl mezi ziskem SLS, SDSS a SKD na jedné a LDS, ZLSD, DeSUS a SNS na druhé straně byl v kraji Lublaň-Bežigrad (0,4%), nejvyšší v kraji Ptuj (9,7%). Pravicový blok obdržel – s výjimkou kraje Postojna (39,0%) – ve všech krajích alespoň 42% hlasů. Přes 45% hlasů získal pravicový blok v krajích Ptuj, kde navíc získal dokonce absolutní většinu 50,2% hlasů, Kranj a Celje.

Tabulka 2b – Výsledky levicového a pravicového bloku ve volbách 1996 (v % hlasů)

	Slovinsko	Kranj	Postojna	Lublaň – centrum	Lublaň – Bežigrad	Celje	Novo Mesto	Maribor	Ptuj
Levice	43,5	39,4	45,0	48,0	44,2	44,1	47,5	45,2	40,5
Pravice	45,1	47,8	39,0	42,3	44,6	46,2	44,3	44,9	50,2
Rozdíl	1,6	8,4	6,0	5,7	0,4	2,1	3,2	0,3	9,7

Zdroj: Republiška volilna komisija Slovenije + vlastní výpočet

3.3 Vítězové voleb 2000 v krajích a obvodech

Ve všech osmi volebních krajích v roce 2000 zvítězila LDS. Její vítězství bylo ve všech krajích naprosto jednoznačné, rozdíl mezi ní a v pořadí druhou stranou se pohybovaly mezi 9,9% (Postojna) a 25,4% (Novo Mesto). Druhé místo získala v sedmi případech SDSS, v jednom případě ZLSD (Postojna). Na třetím místě skončila čtyřikrát ZLSD (Kranj, Lublaň-centrum, Lublaň-Bežigrad, Celje), třikrát SLS+SKD (Novo Mesto, Maribor, Ptuj) a jedenkrát SDSS (Postojna).

Tabulka 3a – Výsledky voleb v roce 2000 (dle volebních krajů) /relevantní strany/

	Slovinsko	Kranj	Postojna	Lublaň – centrum	Lublaň – Bežigrad	Celje	Novo Mesto	Maribor	Ptuj
DeSUS	5,14 %	3,37 %	6,47 %	3,20 %	2,81 %	7,16 %	5,49 %	6,86 %	6,38 %
LDS	36,27 %	31,91 %	30,19 %	38,90 %	38,05 %	36,55 %	39,77 %	37,96 %	36,72 %
NSi	8,63 %	11,47 %	8,12 %	10,04 %	8,63 %	6,87 %	7,77 %	6,27 %	9,66 %
SNS	4,38 %	3,09 %	4,57 %	3,76 %	4,97 %	5,08 %	4,57 %	5,16 %	3,89 %
SLS+SKD	9,55 %	8,94 %	8,59 %	5,28 %	7,04 %	10,51 %	13,26 %	11,13 %	12,49 %
SMS	4,34 %	5,24 %	4,63 %	4,97 %	4,10 %	4,80 %	3,50 %	3,85 %	3,52 %
SDSS	15,83 %	18,54 %	12,52 %	17,78 %	18,27 %	15,61 %	14,26 %	14,76 %	14,20 %
ZLSD	12,09 %	12,67 %	20,25 %	12,91 %	13,15 %	10,80 %	8,90 %	9,08 %	8,55 %

Zdroj: Republiška volilna komisija Slovenije

V drtivé většině obvodů v roce 2000 zvítězila LDS. Liberální demokraté zvítězili celkem v 79 obvodech. Tato strana ani jednou nepoznala přemožitele v krajích Lublaň-centrum a Maribor. Naopak nejvíce porážek zaznamenala v kraji Lublaň-Bežigrad (celkem tři), Ptuj a Postojna (po dvou). Jde však v podstatě spíše o zajímavost než nějaké potvrzení krajských trendů, neboť zatímco kraje Ptuj a Postojna patří spíše mezi úspěšnější regiony LDS, v kraji Maribor zaznamenali liberální demokraté letos nejnižší zisk.

Na druhém místě celkově i co do počtu vítězství v obvodech skončila SDSS, jež zvítězila v šesti obvodech. Dva z nich leží ve volebním kraji Lublaň-Bežigrad, další pak v krajích Postojna, Celje, Ptuj a Kranj. Ani zde nelze najít nějakou významnou souvislost mezi úspěšnými obvody a kraji.

Dalšími dvěma stranami, které dokázaly zvítězit alespoň v jednom obvodu, jsou ZLSD a SLS+SKD, které obě zaznamenaly po dvou vítězstvích.

Také v letošních volbách byly patrné přetrvávající tendence ke dvěma blokům politických stran, které mají v zásadě obdobné složení jako v minulém období. Levicový blok byl rozšířen o Stranu mladých Slovinska. Pravicový blok pak zaznamenal změny jednak sloučením SLS s SKD a vytvořením NSi, která však programově i personálně představuje odštěpenou SLS+SKD. Výsledky obou politických bloků jsou tentokrát výrazně odlišné od voleb roce 1996, jelikož převaha levice je mnohem vyšší, než tomu bylo v případě pravice po minulých volbách.

Levicový blok dosáhl na celoslovenské úrovni zisku 62,2 % hlasů, zatímco pravicové strany získaly pouze 33,0%. Pokud se podíváme na výsledky v krajích, zjistíme, že i zde je převaha levice jednoznačná. Přesto je zajímavé se podívat, jak si vedly oba bloky na úrovni volebních krajů (viz tabulka 3b). Blok vedený LDS zvítězil s převahou ve všech osmi volebních krajích, přičemž vždy získal absolutní většinu hlasů. S výjimkou krajů Kranj (56,3%) a Ptuj (59,1%) získal levicový blok ve všech krajích více než 62% hlasů, nejvíce v krajích Postojna (66,2%) a Celje (64,4%). Pravicový blok byl drtivě poražen ve všech krajích. Nejvíce hlasů získal v kraji Kranj (38,9%) a Ptuj (36,4%). Naopak ani třicet procent hlasů nezískaly SDSS, SLS+SKD a NSi v kraji Postojna (29,2%).

Tabulka 3b – Výsledky levicového a pravicového bloku ve volbách 2000 (v % hlasů)

	Slovensko	Kranj	Postojna	Lublaň – centrum	Lublaň – Bežigrad	Celje	Novo Mesto	Maribor	Ptuj
Levice	62,2	56,3	66,2	63,8	63,4	64,4	62,3	63,1	59,1
Pravice	33,0	38,9	29,2	33,1	33,9	33,0	35,4	32,2	36,4
Rozdíl	29,2	17,4	37,0	30,7	29,5	31,4	26,9	30,9	22,7

Zdroj: Republika volilna komisija Slovenije + vlastní výpočet

3.4 Pořadí stran ve volebních krajích a jeho typologie

Další proměnou, která rozčlení volební mapu Slovinska, je pořadí stran, v jakém se umístily v jednotlivých volebních krajích. Ve všech volebních krajích zvítězila LDS. Variace existuje až na druhém místě, kde se jednou (kraj Postojna) podařilo na druhé místo proniknout ZLSD. Druhé místo je tedy prvním štěpením do dvou skupin.

Skupina se sociálními demokraty na druhém místě se dále rozpadá na kraje, kde ZLSD skončila alespoň třetí (středoslovenské volební kraje Celje, oba lublaňské kraje a Kranj) a na ty, kde byla odsunuta na další místa. Čtvrtá ZLSD za lidovci skončila v krajích Maribor a Novo Mesto a mezi první čtyři se vůbec nedostala v Ptuji.

Tabulka 4 – Pořadí osmi nejsilnějších stran ve volebních krajích (volby 2000)

Kraj	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Kranj	LDS	SDSS	ZLSD	NSi	SLS+SKD	SMS	DeSUS	SNS
Postojna	LDS	ZLSD	SDSS	SLS+SKD	NSi	DeSUS	SMS	SNS
Lublaň-centrum	LDS	SDSS	ZLSD	NSi	SLS+SKD	SMS	SNS	DeSUS
Lubl.-Bežigrad	LDS	SDSS	ZLSD	NSi	SLS+SKD	SNS	SMS	DeSUS
Celje	LDS	SDSS	ZLSD	SLS+SKD	DeSUS	NSi	SNS	SMS
Novo Mesto	LDS	SDSS	SLS+SKD	ZLSD	NSi	DeSUS	SNS	SMS
Maribor	LDS	SDSS	SLS+SKD	ZLSD	DeSUS	NSi	SNS	SMS
Ptuj	LDS	SDSS	SLS+SKD	NSi	ZLSD	DeSUS	SNS	SMS

Zdroj: Republika volilna komisija Slovenije + vlastní výpočet

Popsaným postupem vykristalizovalo rozdělení krajů do čtyř skupin podle pořadí pravicových a levicových stran. Vzniklé skupiny odrážejí do určité míry úspěšnost stran různé orientace v jednotlivých krajích.

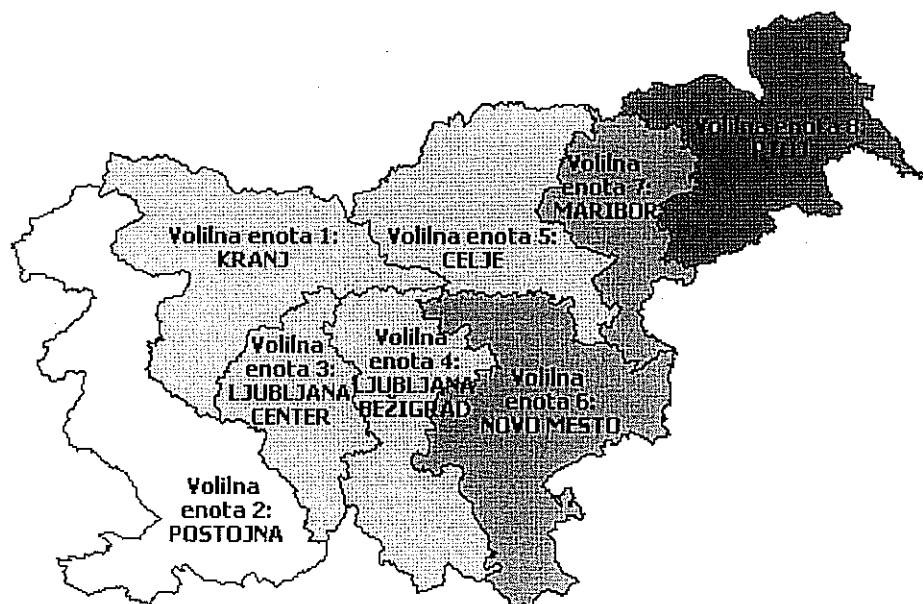
Tabulka 5 – Volební kraje podle míry pravivosti a levicovosti ve volbách 2000 (na základě pořadí stran ve volebních krajích)

Obvod	č.	1.	2.	3.	4.	orientace
Ptuj	8	LDS	SDSS	SLS+SKD	NSi	P+
Novo Mesto	6	LDS	SDSS	SLS+SKD	ZLSD	P
Maribor	7	LDS	SDSS	SLS+SKD	ZLSD	P
Kranj	1	LDS	SDSS	ZLSD	NSi	S
Lj. Center	3	LDS	SDSS	ZLSD	NSi	S
Lj. Bežigrad	4	LDS	SDSS	ZLSD	NSi	S
Celje	5	LDS	SDSS	ZLSD	SLS+SKD	S+
Postojna	2	LDS	ZLSD	SDSS	SLS+SKD	L

Zdroj: Republika volilna komisija Slovenije + vlastní výpočet

Znázornění těchto čtyř skupin v mapě ilustruje osu západ – východ, přičemž západ podle zvolené proměnné inklinuje více k levici, zatímco pravice má lepší postavení ve východněji položených krajích.

Mapa 2 – Volební kraje podle míry pravivosti a levicovosti (volby 2000)

4. Volebně-geografické portréty jednotlivých relevantních politických stran

4.1 Liberální demokracie Slovinska (LDS)

Na úvod je třeba říci, že podpora LDS je relativně velmi rovnoměrná. Pokud se podíváme na její výsledky v jednotlivých krajích, pak zjistíme, že v letošních volbách se výsledky pohybují v intervalu 31,9-39,8% (tj. rozdíl cca jedné pětiny hlasů odevzdaných této straně). Rozdíly v jednotlivých obvodech jsou pochopitelně značně vyšší, což je dáno mimo jiné také vysokou mírou personalizace slovinského volebního systému, o kterém již byla řeč dříve. Právě osoba kandidáta může hrát u LDS, jejíž pozice je obecně spíše umírněná, velmi důležitou úlohu.

Nyní k výsledkům na krajské úrovni. Nejúspěšnějším krajem LDS je tradičně Novo Mesto, kde strana v roce 1996 jako v jediném kraji dosáhla zisku přes 30% hlasů, v roce 2000 se pak přiblížila na dosah hranici 40% hlasů. Velmi úspěšná je LDS také v obou centrálních krajích Slovinska – Lublaň-centrum a Lublaň-Bežigrad. V roce 1996 byla LDS navíc velmi úspěšná také v kraji Celje, kde ovšem letos nezaznamenala takový nárůst jako v jiných krajích. Naopak nejslabší postavení má tato strana na západě země – kraje Postojna a Kranj. V minulých volbách bylo její postavení nejslabší v kraji Maribor, což je vysvětlitelné velkým nástupem tehdy nové strany DeSUS, která zde získala více než dvojnásobek svých národních preferencí, přičemž platí, že jde o stranu programově i pozičně blízkou.

Následující tabulka (tab. 6) podává přehled deseti obvodů, ve kterých letos LDS uspěla nejlépe a naopak nejhůře v pořadí dle podílu hlasů. Nejen z tabulky je patrné, že hlavním ohniskem podpory LDS je trojice obvodů v severní části volebního kraje Novo Mesto, kde LDS získala absolutní většinu hlasů. Jde o obvody, kde je velmi nízká podpora pravicových stran a poměrně vysoká podpora SNS. Dalšími ohnisky volební podpory LDS jsou centrální část Lublaně, obvody v okolí hlavního města, dále nejvýchodnější část Slovinska (Murska Sobota a okolí) a některá další velká průmyslová a kulturní centra (Kranj, Celje, Maribor, Ptuj). Nejslabší podporu má LDS v pásu, který se táhne od severní části hranic s Itálií východně směrem k městu Kranj a také v nejjihnější části volebního kraje Postojna (istrijské přístavy). Dalšími neúspěšnými oblastmi jsou: pás obvodů kolem Ptuje (bašty pravicových stran), pás obvodů v jižní části Slovinska (bašty obou sociálnědemokratických stran) a řada dalších venkovských obvodů zejména při hranicích s Rakouskem.

Tabulka 6 – Obvody s nejvyšší a nejnižší podporou LDS ve volbách 2000

Nejvyšší podíl		Nejnižší podíl	
Obvod (kraj)	% hlasů	obvod (kraj)	% hlasů
1. Zagorje (NM)	68,4	Ajdovščina (PO)	18,4
2. Hrastnik (NM)	52,9	Ribnica (LB)	19,7
3. Trbovlje (NM)	51,1	Ilirska Bistrica (PO)	22,2
4. Lubl. Rudnik III (LC)	49,1	Škofja Loka II (KR)	22,9
5. Lubl. Bežigrad II (LB)	48,1	Idrija (KR)	23,6
6. Mur. Sobota II (PT)	46,7	Ptuj I (PT)	24,6
7. Mur. Sobota I (PT)	45,9	Nova Gorica II (PO)	24,6
8. Lublaň centrum (LC)	45,9	Ormož (PT)	24,9
9. Ruše (MA)	45,4	Nova Gorica I (PO)	25,9
10. Lublaň Šiška I (LC)	45,0	Sevnica (NM)	26,3

Zdroj: Republiška volilna komisija Slovenije + vlastní výpočet

4.2 Sociálně demokratická strana Slovinska (SDSS)

SDSS měla a nadále má také poměrně rovnoměrně rozmístěnou podporu po celém území Slovinska. Ve volbách 1996 se výsledek na úrovni krajů pohyboval v intervalu 13,5-19,7% (tj. rozdíl tvořící necelou třetinu volebního výsledku strany). Obdobně intervalu 12,5-18,5% ve výsledcích dosáhla tato strana také v letošních volbách. Dvěma neúspěšnějšími volebními kraji SDSS byly v obojích volbách Kranj a Lublaň-Bežigrad. Letos nově přibyl také kraj Lublaň-centrum. Nejnižší podporu má SDSS podporu v trojici krajů Novo Mesto, Ptuj a Postojna. I ta však prošla jistou změnou, neboť zatímco v roce 1996 byly výsledky SDSS ve třech zmíněných krajích zhruba stejné, nyní je znatelně nejhorší její výsledek v kraji Postojna, kde je největším konkurentem SDSS druhá strana, jež má v názvu slova sociální a demokratická, ZLSD.

Vzhledem k tomu, že strana si v letošních volbách zachovala velmi podobné preference jako ve volbách minulých, je zajímavé podívat se, kde ztratila a kde naopak posílila. Ztráty zaznamenala v následujících krajích: Postojna (-1,5%), Lublaň-Bežigrad (-1,5%), Celje (-1,4%) a Kranj (-0,4%). Postavení SDSS posílila v krajích Lublaň-centrum (+1,2%), Novo Mesto (+0,8%), Ptuj (+0,7%) a Maribor (0,5%). Geograficky vzato strana posílila na východě a jihovýchodě země a v hlavním městě, oslabilo zejména na západě, severu a severozápadě Slovinska.

Tabulka (tab. 7) ukazuje deset obvodů s nejvyšší a nejnižší podporou ve volbách 2000. Mezi hlavní ohniska podpory SDSS patří pás obvodů jižně od hlavního města, dále jakýsi trojúhelník tvořený městy Lublaň, Kranj a Celje, část pohraničí na sever od Kranje a Ptuj s okolím. Naopak nejslabší podporu má SDSS v přístavních městech na Istrii, v Mariboru a na východě země, zejména v Murske Sobotě a okolí. Pokud se podíváme na tabulku, zjistíme, že volební podpora SDSS je často takřka nepřímou úměrnou podpoře LDS, což je vysvětlitelné jejich programovou i pozici blízkostí (umírněností až centrismem) i převážně městskou klientelou.

Tabulka 7 – Obvody s nejvyšší a nejnižší podporou SDSS ve volbách 2000

Nejvyšší podíl		Nejnižší podíl	
obvod (kraj)	% hlasů	obvod (kraj)	% hlasů
1. Grosuplje (LB)	38,5	Hrastnik (NM)	4,7
2. Ribnica (LB)	34,3	Koper I (PO)	7,1
3. Tržič (KR)	30,7	Piran (PO)	7,4
4. Kranj III (KR)	29,0	Zagorje (NM)	7,4
5. Mozirje (CE)	26,9	Koper II (PO)	8,7
6. Ptuj I (PT)	26,2	Črnomelj (NM)	8,9
7. Ajdovščina (PO)	22,9	Gor. Radgona (PT)	9,0
8. Lubl. Rudnik I (LC)	22,6	Ormož (PT)	9,1
9. Sevnica (NM)	21,8	Izola (PO)	9,1
10. Ptuj II (PT)	21,8	Trbovlje (NM)	9,6

Zdroj: Republiška volilna komisija Slovenije + vlastní výpočet

4.3 Sjedená kandidátka sociálních demokratů (ZLSD)

ZLSD je stranou, která má poměrně vysoké regionální výkyvy podpory. Mezi třemi nejsilnějšími stranami letošních voleb drží v tomto ohledu primát. Ve volbách 1996 byly krajské výsledky ZLSD v intervalu 6,5-13,7%, letos 9,1-20,3%, v praxi to znamená, že podpora v kraji Postojna je v obojích sledovaných volbách zhruba dvojnásobně vyšší než v krajích Maribor a Celje. Právě v kraji Postojna dosahuje ZLSD nejvyšších výsledků, v letošních volbách zde její podpora přesáhla hranici 20%, zatímco ve druhém neúspěšnějším kraji (Lublaň-Bežigrad) činila pouze 13,2%. Naopak v krajích Ptuj, Novo Mesto a Maribor nezískala ZLSD ani 10% hlasů. Zajímavý je také fakt, že zatímco celková podpora této strany vzrostla za poslední čtyři roky z cca devíti na dvanáct procent (tj. asi o třetinu), v kraji Novo Mesto došlo v těchto volbách dokonce k nepatrnému poklesu její podpory (o 0,3%).

Nyní si ukážeme, ve kterých obvodech získala ZLSD letos nejnižší a nejvyšší podíl hlasů (viz tabulka 8). Tabulka dosti přesvědčivě ukazuje dvě hlavní oblasti podpory ZLSD, kterými jsou obvody na jihozápadě země, především přístavní města Koper, Izola a Piran, a obvody v okolí Nove Gorice²¹ na západních hranicích Slovinska. ZLSD je úspěšná také v některých čtvrtích Lublaně (Lublaň-Bežigrad, Lublaň-Moste-Polje) a v západní části severního pohraničí. Nejslabší postavení má ZLSD prakticky v celém kraji Ptuj (s výjimkou obvodu Gorna Radgona), dále v Celje a okolí a ve velké oblasti jihovýchodního Slovinska.

Tabulka 8 – Obvody s nejvyšší a nejnižší podporou ZLSD ve volbách 2000

Nejvyšší podíl		Nejnižší podíl	
Obvod (kraj)	% hlasů	obvod (kraj)	% hlasů
1. Nova Gorica II (PO)	33,5	Slov. Konjice (MA)	3,0
2. Koper I (PO)	30,2	Lendava (PT)	4,3
3. Izola (PO)	29,0	Ptuj I (PT)	4,9
4. Kočevje (PO)	28,6	Šmarje p. Jelš. (MA)	5,1
5. Gor. Radgona (PT)	23,3	Mozirje (CE)	5,5
6. Piran (PO)	22,6	Ormož (PT)	5,8
7. Idrija (KR)	22,3	Šentjur (CE)	5,9
8. Koper II (PO)	20,9	Zagorje (NM)	6,0
9. Jesenice (KR)	20,6	Ljutomer (PT)	6,1
10. Lubl. Moste Pol. (LC)	20,5	Trebnje (NM)	6,4

Zdroj: Republika volična komisija Slovenije + vlastní výpočet

4.4 SLS+SKD Slovinská lidová strana (SLS+SKD)

Nejprve je třeba říci, že tato strana zaznamenala v letošních volbách naprosto zdrcující porážku, neboť zatímco v roce 1996 získaly oba subjekty, které ji nyní tvoří, celkem více než 29% hlasů, nyní se strana musela spokojit s pouhými 9,6%. Ztratila tedy více než 2/3 voličů. Proto není lehké najít styčné body mezi jejími výsledky v roce 1996 a výsledky letošními. Nejprve si představíme prostorové rozložení silnějšího z obou zakládajících subjektů – SLS – v roce 1996. Výsledky této strany byly poměrně rovnoměrně rozloženy po celém území Slovinska. Obecně lze říci, že její podpora byla vyšší ve východní a severozápadní části země, nižší pak v části centrální. Nejnižší zisky měla SLS v levicovém kraji Postojna (16,4%), nejvyšší v kraji Ptuj (23,5%). SKD měli voličské rozložení podobné jako SLS, s výjimkou kraje Maribor, kde byly jejich výsledky nejslabší (7,6%).

Podpora SLS+SKD je dnes poměrně dost nerovnoměrně rozložena. Interval jejich výsledků v krajích se pohybuje v hodnotách 5,3-13,3% (tj. rozdíl více než 100%). Nejsilnější je tato strana v kraji Novo Mesto (13,3%), což je poněkud překvapivé vzhledem k jejím dřívějším výsledkům. Nad hranici deseti procent se pohybují také její výsledky ve východoslovinských krajích Celje, Maribor a Ptuj, kde platí pravidlo: čím více na východ, tím vyšší podpora. Naopak silně podprůměrných, možná by se dalo říci katastrofálních výsledků dosáhla SLS+SKD v krajích Lublaň-centrum a Lublaň-Bežigrad, což víceméně odpovídá dřívějším preferencím obou zakládajících stran. Relativního vylepšení postavení ve srovnání s dalšími kraji dosáhla tato strana v kraji Postojna, kde SKD a SLS dříve dosahovaly velmi nízké podpory.

Tabulka (tab. 9) ukazuje obvody s nejvyšší a naopak nejnižší podporou SLS+SKD v letošních volbách. Hlavními baštami SLS+SKD byly následující oblasti: pás obvodů na východ od Mariboru a jihovýchod Slovinska v okolí Novo Mesta, Celje a jižní části volebního kraje Mari-

bor. Slušné výsledky tato strana dosáhla také na východě země v trojúhelníku mezi městy Lublaň, Škofja Loka a Postojna a ve střední části severního pohraničí. Naprosto drtivou porážku ale strana zaznamenala v celém hlavním městě, kde jen výjimečně dosahovala alespoň pěti procent hlasů. Velký neúspěch zaznamenala také ve většině velkých průmyslových měst.

Tabulka 9 – Obvody s nejvyšší a nejnižší podporou SLS+SKD ve volbách 2000

Nejvyšší podíl		Nejnižší podíl	
Obvod (kraj)	% hlasů	obvod (kraj)	% hlasů
1. Lenart (PT)	27,9	Hrastnik (NM)	1,8
2. Černomej (NM)	27,3	Lubl.Moste P. II (LB)	2,3
3. Sevnica (NM)	27,1	Lublaň-centrum (LC)	2,5
4. Šentjur (CE)	24,1	Lubl.-Rudnik II (LB)	2,6
5. Ormož (PT)	23,3	Trbovlje (NM)	2,6

Zdroj: Republika volična komisija Slovenije + vlastní výpočet

4.5 Nové Slovinsko – Křesťanská lidová strana (NSi)

Přestože tato nová strana vedená premiérem Bajukem odvozuje svoji identitu z dřívějších SLS a SKD, je prostorové rozložení jejich výsledků velmi odlišné od SLS+SKD. Dá se říci, že NSi a SLS+SKD se jistým způsobem doplňují. Volební výsledky NSi se na krajské úrovni pohybují v intervalu 6,3-11,5%. Nejvyššího výsledku strana dosáhla v krajích Kranj a Lublaň-centrum, kde její preference přesáhly hranici 10% hlasů, nejhorší výsledek pak strana zaznamenala v tradičně pravicovějších krajích Celje a Maribor!

Následující tabulka (tab. 10) podává přehled obvodů, kde NSi získala nejvyšší a nejnižší podporu. Hlavní baštou NSi se stalo vnitrozemí směrem na západ od hlavního města, kde mimo jiné kandidoval předseda strany Bajuk (obvod Škofja Loka II). Další relativně úspěšné oblasti jsou severozápadní pohraničí, dále nejzápadnější obvody Slovinska a několik dalších osamělých obvodů v různých koutech země. Nejhorší výsledek NSi zaznamenala v severní části kraje Novo Mesto, který je pro pravici tradičně pohromou, a také v další levicové baště – přístavních městech na Istrii. Obecně lze říci, že v dalších oblastech byly preference poměrně vyrovnané a pohybovaly se kolem celostátního průměru nebo těsně pod ním, což je pro novou stranu poměrně příznivé.

Tabulka 10 – Obvody s nejvyšší a nejnižší podporou NSi ve volbách 2000

Nejvyšší podíl		Nejnižší podíl	
Obvod (kraj)	% hlasů	obvod (kraj)	% hlasů
1. Škofja Loka II (KR)	22,6	Hrastnik (NM)	2,0
2. Trebnje (NM)	16,9	Trbovlje (NM)	3,1
3. Ormož (PT)	15,7	Brežice (NM)	3,5
4. Ribnica (LB)	14,8	Sežana (PO)	4,5
5. Cerknica (LC)	13,3	Sevnica (NM)	4,6

Zdroj: Republika volilna komisija Slovenije + vlastní výpočet

4.6 Demokratická strana důchodců Slovinska (DeSUS)

DeSUS zaznamenal oproti volbám v roce 1996 značný zlom v rovnoměrnosti rozložení volební podpory. Zatímco v roce 1996 byl jeho úspěch dán především velmi dobrým výsledkem ve třech krajích (Maribor, Celje a Ptuj), pak letošní volby potvrdily etablování strany prakticky ve všech regionech Slovinska. I nadále nicméně zůstává široký interval krajských výsledků – 2,8-7,2%. Nejlépe se letos DeSUS dařilo v kraji Celje (7,2%), nejhůře v kraji Lublaň-centrum (2,8%). Dá se říci, že oproti volbám v roce 1996 nezůstal kámen na kameni, neboť v minule nejuspěšnějším kraji Maribor získali důchodci nyní 6,9%, což je značná ztráta. Ve všech dalších krajích pak došlo k nárůstu podpory strany.

Tabulka ukazuje pět obvodů, kde DeSUS získal nejvyšší a nejnižší podporu. Hlavními baštami této strany jsou obvody na severu země mezi městy Celje a Maribor. Dále DeSUS uspěla v některých částech kraje Postojna a v dalších spíše izolovaných lokalitách. DeSUS naopak neuspěla v takřka celém hlavním městě a jeho blízkém i vzdálenějším okolí a také na severovýchodě země.

Tabulka 11 – Obvody s nejvyšší a nejnižší podporou DeSUS ve volbách 2000

Nejvyšší podíl		Nejnižší podíl	
Obvod (kraj)	% hlasů	obvod (kraj)	% hlasů
1. Ilirska Bistrica (PO)	15,2	Lubl. Rudnik III (LC)	1,6
2. Žalec I (CE)	11,4	Zagorje (LB)	1,7
3. Žalec II (CE)	10,0	Lubl. Centrum (LC)	1,9
4. Ruše (MA)	9,8	Ribnica (LB)	2,0
5. Dravograd (CE)	9,7	Grosuplje (LB)	2,1

Zdroj: Republika volilna komisija Slovenije + vlastní výpočet

4.7 Slovinská národní strana (SNS)

Podpora SNS oproti volbám v roce 1996 vzrostla asi o jednu čtvrtinu. Také regionální trendy se poněkud změnil, neboť zatímco ve volbách 1996 SNS získala nejvyšší podporu v hlavním městě, nyní její hlavní bašty tvoří pohraniční kraje Maribor, Celje a Postojna. Tabulka ukazuje pět obvodů, kde SNS obdržela v roce 2000 nejvyšší a nejnižší podíl hlasů. Ohniska volební podpory SNS leží v pohraničních regionech na jihozápadě země, dále na severovýchodě a částečně také na jihovýchodě. Nejslabší podporu má SNS v centrální části Slovinska, hlavním městě a také prakticky v celém kraňském volební kraji.

Tabulka 12 – Obvody s nejvyšší a nejnižší podporou SNS ve volbách 2000

Nejvyšší podíl		Nejnižší podíl	
obvod (kraj)	% hlasů	obvod (kraj)	% hlasů
1. Trbovlje (NM)	10,7	Škofja Loka II (KR)	1,8
2. Lubl. Most. Pol. II (LB)	10,3	Trebnje (NM)	2,1
3. Laško (NM)	8,8	Zagorje (LB)	2,4
4. Maribor VI (MA)	8,8	Mozirje (CE)	2,4
5. Maribor II (MA)	8,7	Grosuplje (LB)	2,4

Zdroj: Republika volilna komisija Slovenije + vlastní výpočet

4.8 Strana mladých Slovinska (SMS)

Druhá zcela nová politická strana má podporu vcelku rovnoměrně rozloženou po celé zemi. Lze nicméně vysledovat jistý trend, který ukazuje, že vyšší podporu má SMS na západě země, čím dále na východ, tím jsou volební preference SMS nižší. SMS je stranou, kterou volí především mladí lidé ze středních a velkých měst (Kranj, Radovljica, Ilirska Bistrica, některé obvody Lublaně, Postojna apod.). Nejnižší podporu má SMS ve venkovských obvodech na východě Slovinska.

Tabulka 12 – Obvody s nejvyšší a nejnižší podporou SMS ve volbách 2000

Nejvyšší podíl		Nejnižší podíl	
Obvod (kraj)	% hlasů	Obvod (kraj)	% hlasů
1. Šentjur (CE)	7,5	Zagorje (NM)	1,7
2. Slov. Konjice (MA)	6,5	Ljutomer (PT)	1,9
3. Kranj I (KR)	6,1	Črnomelj (NM)	2,0
4. Radovljica II (KR)	6,0	Lenart (PT)	2,6
5. Lublaň-Šiška IV (LC)	6,0	Kočevje (LB)	2,7

Zdroj: Republika volilna komisija Slovenije + vlastní výpočet

5. Území volební podpory

Další metodu, kterou můžeme použít pro představení slovinské volební mapy, je zjišťování tzv. území volební podpory. Ta získáme následujícím způsobem: výsledky příslušné strany z volebních obvodů seřadíme podle procentních zisků od nejvyššího k nejnižšímu. Následně sčítáme v takto určeném pořadí postupně zisky hlasů, dokud nedosáhneme nadpoloviční většiny hlasů získaných stranou celostátně. Ty obvody, které jsou nad pomyslnou čarou určenou polovinou všech hlasů, pak tvoří zmíněná území volební podpory²².

Vzhledem k omezenému rozsahu tohoto textu se zaměříme na území volební podpory na úrovni slovinských volebních krajů. Příložené mapy ukazují hlavní bašty všech osmi parlamentních stran a navíc dvou seskupení – „pravici“ pro naše účely tvoří součet SDSS, SLS+SKD a NSi, druhou koalici je pak levostředový blok a možný zárodek budoucí vlády LDS a ZLSD.

Porovnání území volební podpory hlavních stran potvrzuje klíčovou tezi o ose západ-východ překrývající se s osou levice-pravice. Výsledky navíc potvrzují zkoumání provedená v části Volebně-geografické portréty jednotlivých relevantních politických stran a z tohoto důvodu je nebudeme dále popisovat, ale omezíme se na jejich prezentaci v podobě map.

Území volební podpory LDS (volby 2000)

Území volební podpory SLS+SKD (volby 2000)

Území volební podpory SDSS (volby 2000)

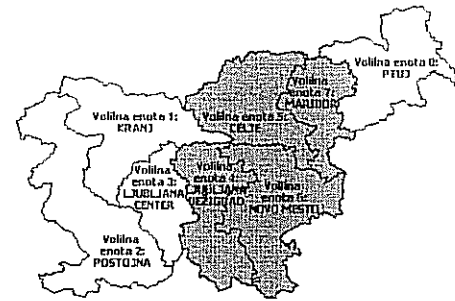
Území volební podpory NSi (volby 2000)

Území volební podpory ZLSD (volby 2000) Území volební podpory DeSUS (volby 2000)

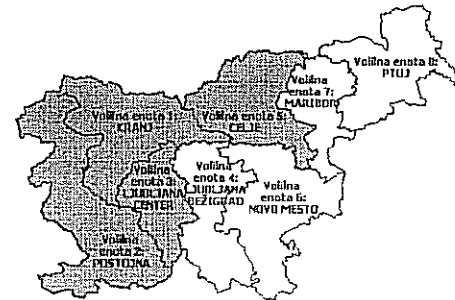
Území volební podpory SNS (volby 2000)

Území volební podpory pravice (volby 2000)

Území volební podpory SMS (volby 2000)

Území volební podpory LDS+ZLSD

6. Shrnutí

Na závěr shrneme základní poznatky dosažené výzkumem. Nejprve je třeba upozornit na zajímavou skutečnost, kterou je vysoká míra personalizace slovinického volebního systému. Personalizace je dána především tím, že volič hlasuje pro vybranou stranu prostřednictvím podpory jednoho konkrétního kandidáta ve volebním obvodu. Osobnost kandidáta může tedy sehrát důležitou roli při rozhodování voliče. Tento trend potvrzují např. vysoké volební zisky menších politických stran, tam, kde kandidují obecně známé osobnosti (viz předseda NSi A. Bajuk – Škofja Loka II, bývalý premiér a kandidát NSi L. Peterle – Trebnje, bývalý předseda Státního shromáždění a kandidát SLS+SKD J. Podobnik – Idrija, předseda ZLSD B. Pahor – Nova Gorica II apod.). Je však otázkou, nakolik se tento trend projevuje již na úrovni krajské či přímo na celostátních výsledcích. Podle našeho názoru spíše méně.

Dalším velmi zajímavým poznatkem je potvrzení existence osy západ-východ, která v praxi znamená, že levice je silná na východě země a směrem na západ její podpora klesá, zatímco u pravice je tomu přesně naopak. To také znamená, že centrální část země má blíže k celostátním výsledkům než východ či západ země. Nejsilnější složky obou bloků LDS a SDSS jsou v této logice nejen stranami politického středu, ale také stranami geografického středu Slovinska.

Dále platí teze, že ve Slovinsku jsou strany, jejichž existenci lze částečně vysvětlit štěpící osou (ve smyslu „cleavage“) venkov-město. O venkovské voliče se opírá především SKD+SLS, v menší míře NSi a do určité míry také DeSUS. Městští voliči jsou spíše příznivci LDS (hlavně ve větších městech), SDSS (spíše v menších regionálních centrech), ZLSD (s poznámkou, že také její podpora ve městech výrazně klesá směrem na východ), SNS (hlavně největší města), SMS. To však znamená, že v obou hlavních politických blocích můžeme najít jak strany spíše městské, tak také strany spíše venkovské, což je nepochybně zajímavý fenomén, který je však spíše námětem pro jiný výzkum či analýzu.

Poznámky:

1. P. Sokol především jako spoluautor povolebních příloh časopisu Parlamentní zpravodaj a Právý úhel, L. Mrklas jednak ve své bakalářské práci („Volební geografie Moravy a Slezska po roce 1989“, FSV UK Praha, 1997), jednak jako garant semináře „Faktory ovlivňující volební chování“ pořádaného sdružením CEVRO.
2. Tato kapitola není v žádném případě vyčerpávajícím úvodem do volební geografie. Vzhledem k malému počtu volebně-geografických prací i obecně poměrně nízkém povědomí o této disciplíně v českém prostředí autoři textu považují za prospěšné čtenáře uvést do tohoto problému, a to mimo jiné také proto, aby ukázali, že tato disciplína skutečně neodmyslitelně patří do politologie. Jen na okraj je třeba říci, že považujeme za pravděpodobné, že význam volební geografie v české politické vědě vzroste v souvislosti s reformou volebního systému do Poslanecké sněmovny, krajskými volbami i děletrvajícím praxí senátních voleb. Navíc platí, že prostorová diference volebních preferencí bude čím dál více zajímat nejen politology, ale také politické strany.
3. Johnston, R. J., Shelley, F. M., Taylor, P. J. (eds.): *Development in Electoral Geography*, Routledge, London, 1990, str. 7.
4. Lipset, S. M., Rokkan S.: „Cleavage Structures, Party Systems and Voters Alignment: Crossnational Perspectives“, Free Press, New York, 1967.
5. Johnston, R. J., Shelley, F. M., Taylor, P. J. (1990).
6. Velmi zajímavý je např. výzkum volebních preferencí na určitém území v průběhu několika desetiletí

či dokonce více než jednoho století, k čemuž je však třeba nepřeberného množství materiálů, které jsou často velmi špatně dostupné.

7. Taylor, P. J., Johnston, R. J.: *Geography of Elections*, Penguin Books, London, 1979.
8. Tento efekt nastává obvykle v zemích s většinovým volebním systémem.
9. Jde o jev typický při užívání systému poměrného zastoupení. Příkladem mohou být nacionalistické, autonomistické či separatistické politické strany.
10. Tento efekt je opět typický pro země s většinovým volebním systémem, zejména USA. Ještě typičtější je tento efekt u prezidentské kampaně v USA, kde se – díky systému volitelů – bojuje především o vítězství v těch státech, které vysílají nejvyšší počet volitelů. Klasickým příkladem jsou právě probíhající prezidentské volby v USA, ve kterých se oba kandidáti v závěrečné části kampaně soustředili na několik velkých států, kde ještě nebylo rozhodnuto o vítězi, především pak na Floridu.
11. Nejznámějším pojmem je v této souvislosti bezpochyby tzv. gerrymandering.
12. Sartori, G.: *Parties and Party Systems: A Framework for Analysis*, Cambridge, 1976, str. 119-129.
13. Slovinsko má dvoukomorový parlament, který se skládá ze Státního shromáždění (*Državni sbor*) a Státní rady (*Državni svet*). Zatímco Státní shromáždění je klasickou přímo volenou dolní komorou, již je odpovědná vláda, nepřímou volenou horní komora reprezentuje stavovské, profesní a místní zájmy.
14. Zde je na místě říci, že širší práce by podle nás měla zahrnovat také výzkum souvislosti volebních výsledků s některými sociodemografickými daty. Při přípravě článku jsme se tímto srovnáním sice zabývali, ale výsledky této části výzkumu jsme nemohli do stati z prostorových důvodů začlenit.
15. Kranjc, S.; Fink-Hafner, D.: Podatki o strankah, in: *Stranke in strankarstvo*, Slovensko politološko društvo, Ljubljana 1994, str. 181.
16. Viz internetová stránka slovinské volební komise: www.sigov.si/referendum/1996/index.html.
17. Blíže článek 80 slovinské ústavy – Konstitucija Republike Slovenii, Wydawnictwo sejmowe, Warszawa 1994, str. 44.
18. Ustavni zakon o dopolnitvi 80. člena Ustave Republike Slovenije.
19. Zde je velmi zajímavé srovnání s Českou republikou, kde má hlavní město Praha účast tradičně nejnížší. Rozdílnost se dá vysvětlit tím, že volební kraj Lublaň-centrum nezahrnuje pouze slovinské hlavní město, ale také velkou část venkova, zejména na sever od Lublaně.
20. Pragmatičnost je patrná jak právě při sestavování vlád (viz např. koalice LDS – SLS – DeSUS), tak při vytváření vládní politiky. Důvodem této pragmatičnosti je značná shoda relevantních stran v základním směřování země, především v zahraničně-politické oblasti (vstup do EU a NATO), ale také alespoň rámcová shoda v hrubých obrysech ekonomické a sociální politiky (tržní ekonomika, sociální solidarita).
21. V obvodu Nova Gorica II kandidoval populární předseda ZLSD Borut Pahor.
22. Jehlička, P. Sýkora, L.: Stabilita regionální podpory tradičních politických stran v českých zemích (1920-1990), in: *Sborník České geografické společnosti 1991/2*, Praha 1991, str. 89.

Použité zkratky

Volební kraje

CE	Celje
KR	Kranj
LB	Lublaň-Bežigrad
LC	Lublaň-centrum
MA	Maribor
NM	Novo Mesto
PO	Postojna
PT	Ptuj

Politické strany

DEMOS	Demokraticka opozicija Slovenije	Demokratická opozice Slovinska
DESUS	Demokraticka stranka uspokojencev Slovenije	Demokratická strana důchodců Slovinska
DSS	Demokraticka stranka Slovenije	Demokratická strana Slovinska
LDS	Liberalna demokracija Slovenije	Liberální demokracie Slovinska
NSi	Nova Slovenija	Nové Slovinsko
SDSS	Socjaldemokraticka stranka Slovenije	Sociálnědemokratická strana Slovinska
SDZ	Slovenska demokraticka zveza	Slovinský demokratický svaz
SKD	Slovenski krščanski demokrati	Slovinští křesťanští demokraté
SKZ	Slovenska kmečka zveza	Slovinský rolnický svaz
SLS	Slovenska ljudska stranka	Slovinská lidová strana
SMS	Stranka mladih Slovenije	Strana mladých Slovinska
SNS	Slovenska nacionalna stranka	Slovinská národní strana
SSS	Socialistična stranka Slovenije	Socialistická strana Slovinska
ZKS-SDP	Zveza komunista Slovenije – Stranka demokraticke preнове	Svaz komunistů Slovinska – Strana demokratické obnovy
ZLSD	Združena lista socijalnih demokratov	Sjednocená listina sociálních demokratů
ZS	Zeleni Slovenije	Zelení Slovinska

Základní zdroje dat o výsledcích voleb ve Slovinsku:

- Uradni list Slovenije, št. 60, 18.XII.1992, Poročila o izidu volitev, in: Adam, France (Ed.): *Volitve in politika po slovensko, Znanstveno in publicistično središče, Ljubljana 1993.*
- Volitve v državni zbor 1996, Izidy, in: Internetová stránka slovinské volební komise www.sigov.si/volitve/rvk.html
- Volitve v državni zbor 2000, Izidy, in: Internetová stránka slovinské volební komise www.sigov.si/volitve/rvk.html
- Zakon o volitvah v državni zbor (ZVDZ) – Uradni list RS, št. 44/92, 60/95, 67/97, 70/2000 – odločba US
- Zakon o določitvi volilnih enot za volitve poslancev v državni zbor (ZDVEDZ) – Uradni list RS, št. 46/92;

Použitá literatura:

- Adam, France (Ed.): *Volitve in politika po slovensko, Znanstveno in publicistično središče, Ljubljana 1993.*
- Aktuell 2000, Harenberg, Dortmund 1999.
- Antoszewski, Andrzej a Herbut, Ryszard (Eds.): *Leksykon politologii (wraz z aneksem Partie, Parlament, Wybory), Atla 2, Wroclaw 1996.*
- Blážek, J., Kostecký, T.: *Geografická analýza výsledků parlamentních voleb v roce 1990, in: Sborník ČGS 1/1991, Praha 1991, str. 1-14.*
- Fischer Weltalmanach '97, '98, '99 a 2000, Fischer Verlag, Frankfurt am Main 1996, 1997, 1998 a 1999.
- Hladký, Ladislav: *Slovinsko, in: Slovanský přehled 1/96, Praha 1996, str. 87-98.*
- Hloušek, Vít: *Systém politických stran ve Slovinsku, in: Politologický časopis 4/98, Brno 1998, str. 468-478.*
- Hubáček, Pavel; Sokol, Petr: *Volby '98, in: Parlamentní zpravodaj IV./16, str. 366-377.*

- Jehlička, P.; Sýkora, L.: *Stabilita regionální podpory tradičních politických stran v českých zemích (1920-1990), in: Sborník České geografické společnosti 1991/2.*
- Johnston, R. J.; Shelley, F. M.; Taylor, P. J. (eds.): *Development in Electoral Geography, Routledge, London, 1990.*
- Kostecký, Tomáš: *Volby očima geografa, in: Sýkora, L. (ed.): Teoretické přístupy a vybrané problémy v současné geografii, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PpF UK, Praha 1993, str. 167-186.*
- Kostecký, T.; Jehlička, P.; Sýkora, L.: *Oblasti tradiční podpory KSČ, Respekt 25/1991, NTS, Praha 1991, str. 6.*
- Krejčí, Oskar: *Kniha o volbách, Victoria Publishing, Praha 1994.*
- Kropivnik, Samo: *Struktura Slovenskega političnega prostora, in: Stranke in strankarstvo, Ljubljana 1994.*
- Krstjani za demokracijo. *Deset let Slovenskih krščanskih demokratov, SKD, Ljubljana 1999.*
- Krivý, V.; Feglová V.; Balko, D.: *Slovensko a jeho regióny – Socikultúrne súvislosti volebného správania, Nadácia Média Bratislava 1996.*
- Kubát, Michal; Sokol, Petr: *Cíle a výsledky volebních reforem v 80. a 90. letech, in: Parlamentní zpravodaj IV/9, Praha 1999, str. 20.*
- Lukšič, Igor (Ed.): *Stranke in strankarstvo, Slovensko politološko društvo, Ljubljana 1994.*
- Lukšič, Igor: *Political Elites from Conflict to Conflict: the Case of Slovenia, in: Dvořáková, Vladimira (Ed.): Success or Failure? Ten years after, Česká společnost pro politické vědy, Praha 1999, str. 104.*
- Orzelska, Agnieszka: *Slowenia, in: Europa Środkowo-Wschodnia 1996, Fundacja im. Friedricha Eberta, Warszawa 1996.*
- Petőcz, Kálmán: *Základy demokratických volebných systémov, IVO, Bratislava 1997.*
- Pikalo, Jernej: *Main Actors of Political Change in Slovenia, in: Dvořáková, Vladimira (Ed.): Success or Failure? Ten years after, Česká společnost pro politické vědy, Praha 1999.*
- Sartori, G.: *Parties and Party Systems: A Framework for Analysis, Cambridge, 1976.*
- Šesták, Miroslav; Tejchman, Miroslav; Havlíková, Lubomíra; Hladký, Ladislav; Pelikán, Jan: *Dějiny jihoslovanských zemí, Nakladatelství Lidové noviny, Praha 1998.*
- Taylor, P. J.; Johnston, R. J.: *Geography of Elections, Penguin Books, London 1979*
- Wiatr, Jerzy J.: *Slowenia: Przykład Udanej Transformacji, Instytut Badań Społecznych i Miedzynarodowych, Warszawa 1998.*

Summary:**The Introduction to electoral geography in Slovenia in the second half of nineties**

The paper describes some basic facts about electoral geography in Republic of Slovenia. Authors analyse the connection between electoral results and geographical division of Slovenia mainly in parliamentary elections November 2000 and 1996.

In the first part of this study are shown some basic remarks about electoral geography as part of the political geography.

Then the study shows fundamental information about the Slovenian system of political parties. The electoral system and its changes from this year are also described.

The main part of the study dealt with the analysis of electoral results of two last parliamentary elections on the level of electoral units and districts. Authors analyse also the results of the Slovenian party blocs. The Slovenian political parties are divided into centerleft and centerright blocs.

As the typical features of the Slovenian political map could be mentioned the east-west division between areas where the right wing parties are stronger (the eastern part) and the strongholds of the left (western part). Both main political blocs consist of both urban and rural based parties. Generally is the left stronger in towns.